

11. aprill – Arved Viirlaid 100

ARVED VIIRLAID, kirjanik

Arved Viirlaid 11. IV 1922 – 21. VI 2015

Arved Viirlaiu viljakas elutee algas Harjumaal **Padise vallas** ja lõppes Toronto lähisel Viirlaidude pere Hundikuru maakodus. Jutustuspõimik „Ajal on mitu nägu“ (Ilmamaa, 2005) oli tegelikult tema esimene Eestis ilmavalgust näinud teos. Ilmamaa avaldas veel „Põhjatähe pojad“ (2009) – eesti soomepoiste traagilise saaga Teise ilmasõja aastail (soome tõlge 2010). Kõik tema ülejäänud loomeviljad (11 proosaraamatut ja 7 luulekogu) ilmusid paguluses ning jõudsid Eestisse vaevaliselt ja hilineemisega.

Viirlaidu mainitakse tihti kui legendaarset kirjanikku – rohkemgi loomingust näikse tähelepanu äratanuvat ta seiklused noorpõlves. Saanud hariduse Tallinnas rakenduskunstikoolis, ühines ta Nõukogude vägede esimese sissetungi ajal metsavendadega, võitles major Hirvlaane vabatahtlike pataljonis. Saksa okupatsiooni ajal töötas Viirlaid Eesti Kirjastuses tehnilise toimetaja abina, siis suundus Soome (1943), kus võttis osa Jätkusõjast Soome armee eesti üksuses. Seejärel, sunniviisiliselt tagasi kodumaal, võitles ta Eesti Relva-SSi diviisis Vene uue sissetungi vastu, kuni tal õnnestus 1944. aastal pageda Rootsi. Ta oli Inglismaal formeeritavas Baltimaade luurajate salgas. Plaan luhtus, kuid samal ajajärgul algas Viirlaiu elu teises mõõtmes. Päevase leivatöö kõrvalt (maalri ja madrusena) valmis luule debüütikogu „Hulkuri evangeelium“ (London 1948) ja romaan, mil oli määratud saada Viirlaiu **minuteoseks** – „**Ristideta hauad**“ (esmatrükk Lundis 1952).

1953. aastast elas Viirlaid **Kanadas**. Seal jätkus kirjandusloome rööbiti päevatööga Toronto trükikojas kuni pensionileminekuni.

Pärast Eesti uut iseseisvumist võis Viirlaiu legendilisust laiendada tööik, et ta keeldus vastu võtmast Riigivapi III klassi teenetemärgi näol ametlikku au, mida noore vabariigi president talle osutas. Märksa vähem teatakse, et Viirlaid, kes oli paguluses **Eesti PEN-klubi esimees**, toetas oma isiklike vahenditega heldelt selle rahvusvahelise kirjanikeühenduse taastamist kodumaal. Ta loobus ka „Ristideta haudade“ inglise tõlke honorarist, et asutada Eesti Tõlkefond Kanadas.

Nõukogude Eestis oli Viirlaid vähemalt kuni perestroika'ni tembeldatud pagulaskirjanikest „keelatuimaks“. Endel Nirgi väärt ülevaate teosesse „Eesti kirjandus“ (1983) ei lastud Viirlaiu nimegi. Midagi sest eelhoiakust tundub immitsenuvat uuemasse aega.

Arved Viirlaid on Eesti Mo Yan. „Ristideta hauad“ sarnaneb hiina hiljutise Nobeli-laureaadi menuromaaniga „Punane sorgo“ oma karmis ja halastamatus, ent siiski lüürilistele iluvõpatustele avatud eepilises (neo)realismis.

Eesti Kirjanike Liit

Sirp 03.07.2015

-kirjaniku sünnikodu on Suurekivi talu Padise vallas.

Heino Ridbecki mälestused koosoldud aegadest

-Kloostri algkoolis Padisel õppis ta 1930-1936.

-1944.aasta septembris kui vastupanukeskuseks sai Keila linnavalitsuse hoones paiknev Omakaitse staap ja vardas lehvitsid sinimustvalged lipud, oli üks Punaarmee vastupanu organiseerijatest ka Paldiskist saabunud soomepoiss lipnik Arved Viirlaid

-seostest Padise ja selle lähema ümbrusega, on ta kirjutanud ka oma jutukogus „Ajäl on mitu nägu“ ja 2003. aastal ajalehe „Lääne-Harju Ekspress“ viies järjestikus numbris ilmunud meenutustes „Mälestuskilde noorusmaalt“

-samas lehes on ilmunud ka tema Kloostri algkooli-aegse koolivenna

-kirjaniku ja soomepoiste auks istutas 2014.a. Arved Viirlaiu nimeline Põhja-Eesti Metsaühistu tammeallee Padise valda Suurekivi talu piirile

Eesti pagulaskirjanike loomingut uurinud Anne Valmas on kirjutanud Arved Viirlaiu kohta 2012. aastal ajalehes „Sirp“:

Kodus oli Arved Viirlaiu looming sama hästi kui tundmatu, sest see oli peidetud KGB korralduste põhjal seitsme luku taha erihoidu. Tema raamatud märgistati kahe kuusnurgaga, mis tähendas eriti nõukogudevastast loomingut. Enamasti need raamatud Eestisse ei jõudnudki. Autori esikromaan „Tormiaasta“ osutus viie esimese pagulasaasta kõige menukamaks teoseks, sellele järgnenud nn metsavendade

eepos „Ristideta hauad” sai veelgi populaarsemaks. Asjatult ei peetud Viirlaidu paguluses rahvuskirjanikuks.

Arved Viirlaiu romaanid on realistlikud, sest läbielatud metsavenna kogemus ja karm soomepoisi elu andsid selleks piisavalt ainet. Eesti saatus oli kirjanikul pidevalt südamel ja seda püüdis ta ka laiemalt tutvustada. Viirlaid on eesti kirjanikest kõige rohkem ära teinud teadvustamaks maailmale Eesti anastamist.

Romaan „Ristideta hauad“ on epohhi loov ja vapustav süüdistus Stalini kuritegude vastu, mida ei tohi unustada. Mingil määral võib seda võrrelda Sofi Oksaneni „Puhastuse” eduga Eesti saatuse tutvustamisel.

Teosed

Luulekogud:

- "Hulkuri evangeelium" (1948)
- "Üks suveõhtune naeratus" (1949)
- "Jäätunud peegel" (1962)
- "Höllalaulud" (1967)
- "Käsikäes" (1978)
- "Ilgaviku silmapilgutus" (1982)
- "Valgus rahnude all" (1990)
-

Romaanid:

- "Tormiaastad" I;II (1949, Eesti kujutamine rinde lähenemisel)
- "Ristideta hauad" (1952; tõlgitud soome, läti, leedu, rootsi, inglise, prantsuse, hispaania ja hiina keelde)
- "Seitse kohtupäeva" (1957, pihtimusjutustus. Inglismaal elav pagulaskirjanik meenutab läbielatud ja otsib selgust nii eneses kui teistes)
- "Vaim ja ahelad" (1961)
- "Kustuvad tuled" (1965)
- "Sadu jõkke" (1965)
- "Kes tappis Erich Hormi?" (1961 Lund, 1998 Tallinn)
- "Surnud ei loe" (1975)
- "Märgitud" (1980)
- "Põhjatähe pojad" (2009, autobiograafiline romaan)

Novellikogud:

- "Saatuse sõlmed" (1993)
- "Ajajal on mitu nägu" (2005 Tartu)

*/Vikipeedia; Sirp; Maaleht; foto-Virumaa Teataja;
Mandel, Mati. Kui Keila oli Eesti pealinn. Keila, 2014/*